

นโยบายการพัฒนาแบบระบบเศรษฐกิจการตลาดตาม
แนวทางสังคมนิยมของเวียดนาม
Economic Developing Policy by the Socialist -
Capitalist Economy Systems of Vietnam

ชาญชัย จิตรเหล่าอาพร^{*}
Chanchai Chitlaoarporn

^{*} ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์คณะรัฐศาสตร์ วิทยาลัยรัฐกิจ มหาวิทยาลัยรังสิต

บทคัดย่อ

หลังจากสิ้นสุดสงครามเวียดนาม เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้รวมประเทศในชื่อ “สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม” ในวันที่ 2 กรกฎาคม ค.ศ.1976 บทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม (Communist Party of Vietnam) กับรัฐบาลมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น โดยมีโครงสร้างทางการเมืองในระบอบสังคมนิยม โดยในช่วงหลังการรวมประเทศในปี ค.ศ.1975 – 1985 รัฐบาลเวียดนามต้องเผชิญปัญหาทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาประเทศ จนกระทั่งถึงการประชุมครั้งที่ 6 ในปี ค.ศ.1986 เวียดนามจึงได้เจริญรอยตามนโยบายกลาสโนสต์และเปเรสตรอยก้าของสหภาพโซเวียตโดยพรรคตัดสินใจที่จะดำเนินโครงการปฏิรูปเศรษฐกิจสังคมของประเทศอย่างขนานใหญ่ที่เรียกว่า “โดยเหม้ย (Doi Moi)” จากการดำเนินนโยบายโดยเหม้ยที่เริ่มขึ้นตั้งแต่ ค.ศ.1986 จวบจนปัจจุบัน ได้สะท้อนให้เห็นว่า พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามมีบทบาทในควบคุมการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจอย่างมากและที่สำคัญคือเป็นผู้กำหนดนโยบายต่างๆ ทางเศรษฐกิจ เพราะเชื่อมั่นว่า ระบบเศรษฐกิจการตลาดตามแนวทางสังคมนิยม หรือการประยุกต์ใช้แนวคิดแบบทุนนิยมภายใต้โครงสร้างทางการเมืองแบบสังคมนิยมนั้นสามารถนำพาเวียดนามก้าวไปสู่ความเป็นประเทศที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้

คำสำคัญ : นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ, เศรษฐกิจการตลาดแบบสังคมนิยม, เวียดนาม.

Abstract

After the end of Vietnam War, established the Socialist Republic of Vietnam on July 2nd, 1976, the role of Communist Party of Vietnam has closed up with the Vietnam Government which governs under the socialist regime. Vietnam had faced many economic, political and social problems since since 1975 – 1985. So they decided to follow Glasnost and Perestroika of USSR in 1986 called “Doi Moi”. After policy implementation, the Communist Party of Vietnam has been control to initiate and formulate economic policy because it has believed that the socialist - capitalist economy can improve the well-being of Vietnam in the future.

Keywords : Economic Developing Policy, the Socialist - Capitalist Economy, Vietnam

บทนำ

เวียดนามเป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์มาอย่างยาวนานและเป็นประเทศที่อยู่ภายใต้ความเปลี่ยนแปลงในลักษณะเดียวกันมาตลอด นั่นคือ การรุกราน การยึดครอง และการปฏิวัติ ติดตามมาด้วยการได้รับอิสรภาพ และเริ่มเกิดความขัดแย้งภายใน อันเป็นเหตุให้เกิดการรุกราน ต่อจากนั้นวัฏจักรทั้งหมดนี้ก็จะเริ่มต้นขึ้นใหม่ ถือเป็นวงจรการเมืองที่เกิดขึ้นมานานนับพันปี โดยเฉพาะอิทธิพลของจีนได้ครอบงำวัฒนธรรมทางการเมือง การปกครอง และการพัฒนาของเวียดนามตราบจนฝรั่งเศสได้เข้ามามีอิทธิพลแทนที่ และเมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่สอง เวียดนามก็ถูกแบ่งออกเป็นสองประเทศ ทำให้การพัฒนาทั้งเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้นั้นได้รับอิทธิพลจากแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน รวมถึงบทบาทหรืออิทธิพลของขั้วมหาอำนาจโลกทั้งฝ่ายสหภาพโซเวียตที่หนุนหลังเวียดนามเหนือและสหรัฐอเมริกาที่หนุนหลังเวียดนามใต้ ความแตกต่างทางด้านนโยบายเศรษฐกิจที่ไม่สอดคล้องกับบริบททางการเมืองและการทหารของทั้งสองฝ่ายก็ล้วนส่งผลต่อการพัฒนาที่ล้มเหลวไปพร้อมกันด้วยภายหลังจากเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้รวมประเทศในชื่อ “สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม” ในช่วงหลังการรวมประเทศในปี ค.ศ.1975 – 1985 รัฐบาลเวียดนามต้องเผชิญปัญหาทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศในภาพรวมจนกระทั่งถึงการประชุมครั้งที่ 6 ในปี ค.ศ.1986 เวียดนามจึงได้เจริญรอยตามนโยบายกลาสโนสต์และเปเรสตรอยก้าของสหภาพโซเวียตโดยพรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามตัดสินใจที่จะดำเนินโครงการปฏิรูปเศรษฐกิจสังคมของประเทศอย่างขนานใหญ่ที่เรียกว่า “โด่ยเหม้ย (Doi Moi)”

ผลจากการดำเนินนโยบายโด่ยเหม้ยที่เริ่มขึ้นตั้งแต่ ค.ศ.1986 จวบจนปัจจุบัน ได้สะท้อนให้เห็นว่า พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามมีบทบาทในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจอย่างมาก ซึ่งถือเป็นแนวทางที่รัฐบาลเวียดนามภายใต้การกำกับของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามเชื่อมั่นว่า ระบบเศรษฐกิจการตลาดตามแนวทางสังคมนิยม หรือการประยุกต์ใช้แนวคิดแบบทุนนิยมภายใต้โครงสร้าง

ทางการเมืองแบบสังคมนิยมนั้นสามารถนำพาเวียดนามก้าวไปสู่ความเป็นประเทศ
ที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษานโยบายการพัฒนาแบบระบบเศรษฐกิจการตลาดตามแนวทาง
สังคมนิยมของเวียดนาม

วิธีการศึกษา

การศึกษานโยบายการพัฒนาแบบระบบเศรษฐกิจการตลาดตามแนวทาง
สังคมนิยมของเวียดนามใช้วิธีการศึกษาเชิงพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive
Analysis) ผ่านแหล่งที่มาของความรู้จากเอกสารทุติยภูมิ เช่น หนังสือ ตำรา
วารสาร บันทึก บทความ และงานวิจัย เป็นต้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นใน
การศึกษาคำนี้

การทบทวนวรรณกรรม

แนวทางการพัฒนาตามแบบสังคมนิยมที่เป็นรูปธรรมปรากฏอยู่ใน
กระบวนการที่เรียกว่า “ การสร้างกรรมสิทธิ์ร่วมในปัจจัยการผลิต
(Collectivization)” หรือที่เห็นได้ชัดในระบบนารวม ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญเกี่ยวกับ
การเพิ่มผลผลิตเพื่อหล่อเลี้ยงคนในสังคมที่ยังยากจนอยู่ โดยรัฐบาลสังคมนิยมใน
หลายประเทศชี้ให้เห็นว่าระบบกรรมสิทธิ์ร่วมในปัจจัยการผลิตมีข้อดีอยู่ 6 ประการ
(Benedict, 2005 : 9 – 11) ได้แก่

ประการแรก ระบบกรรมสิทธิ์ร่วมช่วยเพิ่มผลผลิตในระดับครัวเรือน
โดยเฉพาะระบบนารวมสามารถเพิ่มผลผลิตในระดับชุมชนด้วย

ประการที่สอง การใช้ระบบนารวมช่วยทำให้เกิดความเท่าเทียมในการเข้าถึงทรัพยากร ไม่เกิดช่องว่างระหว่างชนวนาที่รวยกับชนวนาที่ยากจน เพราะถึงทุกคนเป็นเจ้าของที่ดินเท่าๆ กัน

ประการที่สาม ระบบกรรมสิทธิ์ร่วมในปัจจุบันจัดการผลิตช่วยส่งเสริมความเสมอภาคทางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากอยู่บนเงื่อนไขที่กำหนดสิทธิ์ในการเป็นเจ้าของหรือการแบ่งปันทรัพยากรเหมือนๆ กัน หรือเท่าๆ กัน

ประการที่สี่ ระบบกรรมสิทธิ์ร่วมในปัจจุบันจัดการผลิตช่วยเปลี่ยนระบบความคิดล่อหลอมให้ชนวนาหรือประชาชนเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

ประการที่ห้า ผลผลิตจากระบบกรรมสิทธิ์ร่วม โดยเฉพาะจากนารวมสามารถนำไปใช้สนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมของรัฐได้

ประการสุดท้าย ในกรณีของเวียดนามนั้น ระบบนารวมช่วยในการป้องกันชาติ (National Defense) จากภัยคุกคามจากสหรัฐอเมริกา เพราะการรวมกลุ่มช่วยทำให้เอื้อต่อการจัดตั้งแนวร่วมพรรคคอมมิวนิสต์เพื่อรักษาระเบียบและความสงบเรียบร้อยในชุมชน

ด้วยเหตุนี้การสร้างกรรมสิทธิ์ร่วมในปัจจุบันการผลิตเริ่มต้นที่การขยายการปฏิรูปที่ดิน (Agrarian Reform) เหมือนที่ทำมาในสมัยเวียดนามห์ ให้ครอบคลุมทั่วประเทศ มีการสร้างระบบสหกรณ์ในเขตชนบท และระบบนารัฐ – นารวม เป็นต้น

ผลการศึกษา

ตลอดช่วงระยะเวลาที่เวียดนามเหนือและเวียดนามใต้กำลังทำสงครามกันอยู่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามหรือเวียดนามเหนือพยายามพัฒนาประเทศตามแบบสังคมนิยม (ศรีประภา เพชรมีศรี, 2542 : 16 – 33) ซึ่งมีหลักการสำคัญประการหนึ่งตามอุดมการณ์คอมมิวนิสต์คือการที่รัฐเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตจึงดำเนินนโยบายนี้มาตั้งแต่ปี ค.ศ.1955 โดยเริ่มกระบวนการที่เรียกว่า “การสร้างกรรมสิทธิ์ร่วมในปัจจัยการผลิต (Collectivization)” หรือที่เห็นได้ชัดในระบบนารวม ซึ่งมีเป้าหมายสำคัญเกี่ยวกับการเพิ่มผลผลิตเพื่อหล่อเลี้ยงคนในสังคมที่ยังยากจนอยู่

ขณะเดียวกันในอีกด้านหนึ่งของเวียดนามในอดีต ภายใต้บริบทสงครามเวียดนามฝ่ายของสาธารณรัฐเวียดนามหรือเวียดนามใต้ซึ่งแยกตัวเป็นอิสระจากเวียดนามเหนือในปี ค.ศ.1954 ก็พบปัญหาสำคัญคือบริเวณสามเหลี่ยมปากแม่น้ำโขงและโคชินจีนเดิมขาดผู้บริหารจัดการที่เป็นผู้นำของคนภาคใต้บทบาทสำคัญของผู้นำการพัฒนาจึงตกอยู่ในมือของกลุ่มขุนนางเก่าจากภาคกลางและเครือข่ายนักธุรกิจชาวเงินอย่างไรก็ดีการพัฒนาที่เกิดขึ้นเป็นเรื่องของการสร้างรัฐมากกว่าการให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจจึงพยายามสร้างฐานอำนาจใหม่ขึ้นแทนที่อิทธิพลของฝรั่งเศสเดิมด้วยการกำจัดวัฒนธรรมทางการเมืองเดิมของจักรพรรดิเป๋าไต่ด้วยการลงประชามติเปลี่ยนเวียดนามใต้ให้เป็นสาธารณรัฐเวียดนามในปี ค.ศ.1955 มีการสร้างฐานการสนับสนุนจากประชาชนในแถบโคชินจีนและพยายามควบคุมเครือข่ายพ่อค้านักธุรกิจที่มีอิทธิพลทางการค้าอยู่

ทั้งนี้การพัฒนาระบบเศรษฐกิจกึ่งเสรีที่เกิดขึ้นเป็นความพยายามที่จะนำทางสายกลางระหว่างปัจเจกทุนนิยม (Capitalist Individualism) มาใช้ร่วมกับหลักการสร้างกรรมสิทธิ์ร่วมแบบมาร์กซิสต์ (Marxist Collectivism) โดยจัดให้มีการปฏิรูปที่ดินพัฒนาภาคเกษตรและการค้าเสรีด้วยการปล่อยให้มือของครอบครัวหรือเอกชนส่วนอุตสาหกรรมอยู่ภายใต้การควบคุมของรัฐหรือวิสาหกิจร่วมร่วม-เอกชนโดยรัฐมีบทบาทนำ (เชียน อีระวิทย์, 2542: 23 – 28)

อย่างไรก็ดีการพัฒนาทั้งเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ในช่วงที่มีการแบ่งแยกประเทศนั้นได้รับอิทธิพลจากแนวคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันรวมถึงบทบาทหรืออิทธิพลของขั้วมหาอำนาจโลกทั้งฝ่ายสหภาพโซเวียตที่หนุนหลังเวียดนามเหนือและสหรัฐอเมริกาที่หนุนหลังเวียดนามใต้ความแตกต่างทางด้านนโยบายเศรษฐกิจที่ไม่สอดคล้องกับบริบททางการเมืองและการทหารของทั้งสองฝ่ายก็ล้วนส่งผลต่อการพัฒนาที่ล้มเหลวไปพร้อมกันด้วยโดยผลจากการทำสงครามกันนับเป็นสาเหตุหลักที่ส่งผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาทั้งสองฝ่ายจนทำให้เกิดการชะงักงันตัวอย่างที่สำคัญคือการปฏิรูปที่ดินที่ไม่สามารถเป็นผลในทางปฏิบัติทั้งในแง่การกระจายทรัพยากรและการเพิ่มผลผลิตให้มีปริมาณสูงขึ้นได้จึงนับว่าเป็นความล้มเหลวในการพัฒนาของทั้งสองฝ่ายในช่วงสงครามเย็น

นอกจากนี้ยังพบข้อสังเกตว่า แม้เวียดนามเหนือกับเวียดนามใต้จะมีทิศทางพัฒนาที่แตกต่างกันในช่วงหลังการแบ่งแยกประเทศ และมีการพัฒนาเศรษฐกิจ 2 ระบบใน 2 ประเทศ แต่ก็ยังมีลักษณะร่วมกัน หลายประการ ได้แก่ (ศรีประภา เพชรมีศรี, 2542 : 33 – 34)

ประการแรก มีการพึ่งพาความช่วยเหลือจากต่างประเทศสูง โดยเวียดนามเหนือพึ่งพิงสหภาพโซเวียตและจีน ขณะที่เวียดนามใต้พึ่งพิงสหรัฐอเมริกาเมื่อฝ่ายประเทศผู้อุปถัมภ์หรือประเทศแม่ตัดความช่วยเหลือจึงส่งผลให้ประเทศลูกได้รับผลกระทบโดยตรง

ประการที่สอง มีการคอร์รัปชันในระบบราชการสูง จึงพบว่ามีธุรกิจใต้ดินหรือธุรกิจผิดกฎหมายจำนวนมากที่กระทำอย่างเปิดเผย บทบาทของทหารจึงกลายเป็นนายทุนหรือผู้อุปถัมภ์พ่อค่านักธุรกิจไปพร้อมกัน ระบบธุรกิจการค้าจึงเป็นเรื่องของการผูกขาดอยู่กับกลุ่มทุนที่มีอำนาจทางการเมืองและการทหาร

ประการที่สาม มีการบริโภครายในประเทศที่สูงกว่าการผลิตภายในประเทศ ซึ่งเกิดจากข้อจำกัดของศักยภาพในการผลิตของทั้งหน่วยงานการ

ผลิตในภาคการเกษตรและภาคอุตสาหกรรม รวมทั้งขีดความสามารถในการเข้าถึงทรัพยากรที่เป็นวัตถุดิบในการผลิตของประชาชนเนื่องจากภาวะสงครามไม่สามารถทำให้ประชาชนเข้าไปทำกิจกรรมหรือการเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมที่ได้รับผลตอบแทนเพียงพอ

ประการที่สี่ เกิดภาวะงบประมาณการบริหารประเทศขาดดุล เมื่อเข้าสู่ภาวะสงครามเวียดนามระบบเศรษฐกิจของทั้งสองประเทศเกิดภาวะถดถอยเพราะขาดขีดความสามารถในการผลิต ถึงขั้นขาดดุลการค้ากับต่างประเทศ จำเป็นต้องพึ่งพิงเงินและความช่วยเหลือจากต่างประเทศจำนวนมาก งบประมาณรายจ่ายของทั้งสองรัฐบาลจึงอยู่ในภาวะขาดดุลตลอดช่วงภาวะสงคราม

ประการที่ห้า ประชาชนอยู่ในภาวะกดดัน สภาพสังคมอยู่ในภาวะความหวาดหวั่นเกิดความไม่มั่นคง ประชาชนส่วนใหญ่เกิดความไม่มั่นใจในการดำเนินชีวิต ขณะเดียวกันการเข้าถึงการศึกษาเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตไม่สามารถทำได้ การพัฒนาทุนมนุษย์จึงมุ่งเน้นการคัดสรรคนเข้าสู่สงครามมากกว่าการพัฒนาในด้านอื่นๆ

นโยบายการพัฒนาตามการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของเวียดนามจนถึงปัจจุบัน

หากใช้ลัทธิทางเศรษฐกิจมาเป็นเกณฑ์ในการแบ่งช่วงนโยบายการพัฒนาของเวียดนามจะพบว่า เวียดนามได้กำหนดทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจแบ่งออกเป็น 2 ช่วง กล่าวคือ ช่วงแรกนั้นเป็นระยะการรวมชาติระหว่างเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ ซึ่งใช้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม และช่วงที่สอง นับตั้งแต่มิมีการประกาศใช้นโยบายโดยอ้อม ในปี ค.ศ.1986 จวบจนปัจจุบัน เมื่อพิจารณาในแต่ละช่วงจะพบว่า เวียดนามได้กำหนดและดำเนินยุทธศาสตร์การพัฒนาโดยเฉพะในด้านเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากระหว่างในระยะแรกของการสร้างชาติภายใต้ระบอบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์กับในระยะหลังปี ค.ศ.1986 เนื่องจากพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามยอมรับเอาลัทธิทุนนิยมมาปรับใช้กับโครงสร้างทาง

การเมืองและทางเศรษฐกิจเดิม และมีผลให้เวียดนามกลายเป็นประเทศที่เปิดตัวเองเข้าสู่ระบบโลกทั้งในด้านการเมืองและการค้าระหว่างประเทศเช่นเดียวกับประเทศเสรีนิยมประชาธิปไตยอื่นๆ ซึ่งในประเด็นเหล่านี้จะกล่าวเป็นลำดับๆ ต่อไป

ช่วงการรวมชาติระหว่างเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้ภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม

ช่วงแรกหลังการรวมชาติเป็นสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามแล้วนั้น ในวันที่ 2 กรกฎาคม ค.ศ.1976 สมัชชาแห่งชาติ ซึ่งได้รับเลือกตั้งเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ.1976 ได้ร่วมประชุมเป็นครั้งแรก เล หลวน (Le Duan) เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามประกาศว่า สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามได้เร่งก้าวเข้าสู่ความเป็นสังคมนิยม โดยมีเวียดนามตอนเหนือเป็นแบบอย่างของเวียดนามตอนใต้ ด้วยการสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมที่ทันสมัย ขจัดระบบนายทุน พ่อค้าคนกลาง กลุ่มศักดินาเก่าที่หลงเหลืออยู่ และเจ้าของที่ดินในทันที และพร้อมกันนั้นก็เปลี่ยนอุตสาหกรรมและธุรกิจการค้าของนายทุนเอกชน การเกษตร ผู้ประกอบอาชีพอิสระ ช่างฝีมือ แรงงาน รวมทั้งผู้ค้ารายย่อยให้อยู่ภายใต้ระบบสังคมนิยม ด้วยการโอนกิจการเหล่านี้มาเป็นของรัฐ ซึ่งเป้าหมายสำคัญคือ การปรับระบบเศรษฐกิจของเวียดนามใต้ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับเวียดนามเหนือ หรือมีระบบการผลิตเดียวกัน การพัฒนาระบบสังคมนิยมวางอยู่บนเงื่อนไขหรือพื้นฐานการปฏิวัติ 3 ประการที่จำเป็นต้องกระทำไปพร้อมกัน ได้แก่ การปฏิวัติความสัมพันธ์ทางการผลิต การปฏิวัติวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการปฏิวัติวัฒนธรรมและอุดมการณ์

เมื่อพิจารณาบริบทการพัฒนาในช่วงเวลาดังกล่าวพบว่า ระหว่างปี ค.ศ. 1975 – 1985 รัฐบาลเวียดนามต้องเผชิญปัญหาทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนา กล่าวคือ รัฐบาลเวียดนามต้องประสบปัญหาหลายประการ ได้แก่

ประการแรก ปัญหาด้านโครงสร้างทางการเมืองการปกครองและระบบเศรษฐกิจที่แตกต่างกันของทั้งสองประเทศเดิม คือ เวียดนามเหนือที่เป็นสังคมนิยมทั้งในทางการเมืองและเศรษฐกิจ ส่วนเวียดนามใต้เป็นเสรีนิยมที่ยอมรับระบบทุนนิยมเป็นแนวทางในการพัฒนา ดังนั้นเมื่อเวียดนามเหนือยึดเวียดนามใต้การต่อต้านระบบนารวมของคนภาคใต้จึงเกิดขึ้นอยู่เนืองๆ รวมถึงการต่อต้านการเข้าควมรวมและเข้ายึดกิจการของพ่อค้าหรือนายทุนเอกชนของรัฐบาลเวียดนามด้วย

ประการที่สอง แนวทางการพัฒนาแบบสังคมนิยมไม่สามารถกระตุ้นการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรทั้งเพื่อการบริโภคและการส่งออกได้จริง จึงส่งผลให้ประเทศขาดดุลการค้าในช่วงหลายปีติดต่อกัน

ประการที่สาม การส่งเสริมการลงทุนยังไม่จูงใจให้เห็นถึงผลที่ได้รับในอนาคต ซึ่งสะท้อนถึงการขาดความเชื่อมั่นของกลุ่มพ่อค้าหรือนักลงทุนจากต่างประเทศที่จะเข้ามาดำเนินธุรกิจเวียดนาม

ประการที่สี่ การขาดระบบอำนวยความสะดวกในการค้า โดยเฉพาะระบบการธนาคาร หรือธนาคารพาณิชย์เอกชน ซึ่งจะเป็นกลไกในการผลักดันให้เกิดความพร้อมทางด้านแหล่งเงินสำหรับการสนับสนุนการทุน

ประการที่ห้า การขาดศักยภาพและประสิทธิภาพในการควบคุมปัญหาเงินเฟ้อของประเทศเนื่องจากควบคุมระบบการเงินการคลังอย่างเข้มงวดที่เกิดขึ้นเป็นเพราะฝ่ายผู้มีอำนาจทางการเมืองต่างต้องการดึงเงินในระบบมาใช้เป็นฐานในการสร้างความมั่นคงทางการเมืองและเศรษฐกิจเฉพาะกลุ่มหรือพวกพ้องเท่านั้น จึงไม่สามารถตอบสนองต่อความต้องการที่แท้จริงของกลุ่มพ่อค้านักธุรกิจทั้งภายในและภายนอกเวียดนาม

ประการที่หก การจัดตั้งรัฐวิสาหกิจจำนวนมากกลายเป็นภาระทางการเงินการคลังของรัฐซึ่งรัฐต้องเข้าไปรับผิดชอบหรือโอบอุ้มไว้

ประการที่เจ็ด การทำสงครามหลายครั้งกลายเป็นปัจจัยฉุดรั้งการพัฒนา เนื่องจากต้องสูญเสียเงินและโอกาส เช่น การทำสงครามกับจีนก็ถูกจีนทำลายฐานการผลิตทางอุตสาหกรรม หรือการส่งทหารไปประจำการในกัมพูชาและลาว ก็ทำให้นานาประเทศตัดความช่วยเหลือ

ประการที่แปด ปัญหาเรื่องการค้าเสรีขึ้นยังคงเป็นปัญหาหลักในทุกระดับการปกครองของเวียดนาม จึงส่งผลให้ธุรกิจนอกกฎหมายกลายเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมาได้ และในขณะเดียวกันยังส่งเสริมให้เกิดปัญหาเงินเฟ้อตามมาจนยากที่จะแก้ไข

จากปัญหาต่างๆ ข้างต้น จึงผลักดันให้รัฐบาลเวียดนามมีการพัฒนาที่ต่ำกว่าควรจะเป็นในช่วงภายหลังการรวมประเทศในปี ค.ศ.1975 ถึง 1985 ในช่วง 10 ปีนี้ เวียดนามจึงพยายามปรับความแตกต่างของสองประเทศเดิมให้ไปในทิศทางเดียวกัน แต่ก็สามารถทำได้แค่เพียงการประคับประคองให้ยังคงเป็นประเทศใหม่ประเทศหนึ่งเท่านั้น ด้วยเหตุนี้เมื่อรัฐบาลเวียดนามพบว่า การพัฒนาที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนหน้าไม่ประสบผลสำเร็จ จึงให้ความสำคัญกับการพัฒนามากยิ่งขึ้น

ช่วงประกาศใช้นโยบายโดยเมย์

ในช่วงที่สองถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญสำหรับการปรับตัวของเวียดนามเพื่อการพัฒนาที่มีผลการดำเนินการมาจวบจนถึงปัจจุบัน โดยการปรับเปลี่ยนที่เกิดขึ้นนั้นเริ่มต้นภายหลังจากการสิ้นสุดของสงครามเย็นในปี.ศ.1985 เมื่อประธานาธิบดีมิคาอิลกอร์บาชอฟ (Mikhail Gorbachev) ผู้นำของสหภาพโซเวียตได้ปฏิรูปประเทศให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้นและเน้นการดำเนินนโยบายร่วมมือกับนานาประเทศเพื่อแก้ปัญหาระดับโลกเช่นปัญหาความอดอยากปัญหานิวเคลียร์ เป็นต้น กอร์บาชอฟใช้นโยบายที่เรียกว่ากลาสนอสต์-เปเรสตรอยกา (Glasnost – Perestroika) หรือนโยบายเปิด-ปรับเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1986นโยบายกลาสนอสต์คือการ "เปิด" ประเทศให้กว้างขึ้นให้เป็นประชาธิปไตยมากขึ้นโดยให้ประชาชนมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นของตนส่วนนโยบายเปเรสตรอยกาคือ

การ "ปรับ" สภาพเศรษฐกิจและสังคมของสหภาพโซเวียตให้คลายจากความชะงักงันเพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพของประชาชนชาวโซเวียตให้ดีขึ้นกว่าเดิมด้วยเหตุนี้กลาสโนสต์-เปเรสตรอยกาจึงเป็นการให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนและให้มีส่วนร่วมในการปกครองประเทศและปรับโครงสร้างทางการเมืองเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมให้เป็นไปในแนวทางทุนนิยมมากขึ้นอีกทั้งร่วมมือกับนานาประเทศนอกกลุ่มประเทศคอมมิวนิสต์เดิมนโยบายนี้ได้สร้างบรรยากาศของสันติภาพและนำไปสู่การเจรจาเปิดประชุมระหว่างสหรัฐอเมริกา กับสหภาพโซเวียตหลายครั้งในช่วงระหว่าง ค.ศ.1985 – 1989 ทั้งสองประเทศอภิมหาอำนาจตกลงที่จะลดกำลังอาวุธนิวเคลียร์และหาทางยุติปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองโลก

เมื่อประเทศแม่ปรับเปลี่ยนนโยบายทางการเมืองและทางเศรษฐกิจเวียดนามจึงหันกลับมาทบทวนนโยบายของตนด้วยเช่นกันทั้งเพราะช่วงเวลานั้นเวียดนามเองก็พึ่งพิงสหภาพโซเวียตอย่างมาก และเพราะเหตุความวุ่นวายที่เกิดขึ้นในจีนและยุโรปตะวันออกในปีค.ศ.1989ก็ส่งผลทำให้ผู้นำคอมมิวนิสต์ของเวียดนามเกรงกลัวผลกระทบของเหตุการณ์เหล่านี้ต่อการปกครองของตนเองด้วยเช่นกันขณะที่ยังคงยึดนโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์เกี่ยวกับการปฏิรูประบบเศรษฐกิจเหวียนวันลิงทักก็ได้ปฏิเสธแนวความคิดเรื่องพหุนิยมทางการเมืองและระบบหลายพรรคสำหรับเวียดนามและเมื่อเกิดการล่มสลายของระบบสังคมนิยมในสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออกขึ้นก็ยิ่งเพิ่มความรุนแรงในวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจของเวียดนามให้เลวร้ายยิ่งขึ้นตามไปด้วย เนื่องจากสมาชิกเดิมของอดีตสหภาพโซเวียตต่างถูกรุมเร้าด้วยวิกฤตการณ์ภายในประเทศของตนจึงไม่สามารถให้ความช่วยเหลือใดๆได้และแม้นโยบายทางเศรษฐกิจแผนใหม่ของเวียดนามที่ถูกนำมาใช้ในปีค.ศ.1979เพื่อบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นภายในประเทศช่วงทศวรรษที่ 1980 เพราะสภาพเศรษฐกิจเลวร้ายลงประชาชนก็ยังคงประสบภาวะอดอยากมีปริมาณข้าวมีไม่เพียงพอที่จะแจกจ่ายในหลายพื้นที่

จนกระทั่งถึงการประชุมครั้งที่ 6 ในปี ค.ศ.1986เวียดนามจึงได้เจริญรอยตามนโยบายกลาสโนสต์และเปเรสตรอยกาของสหภาพโซเวียตโดยพรรคตัดสินใจ

ที่จะดำเนินโครงการปฏิรูปเศรษฐกิจสังคมของประเทศอย่างขนานใหญ่ที่เรียกว่า “โด่ยเม้ย (Doi Moi)” ภายใต้ผู้นำคนใหม่อย่างเหวียนวันลิงห์ (Nguyen Van Linh) ซึ่งระบบเศรษฐกิจใหม่เริ่มในปี ค.ศ.1989 เพื่อสนับสนุนให้ชาวเวียดนามทำการเพาะปลูกพืชผลบนที่ดินของตนทำให้ผลผลิตสูงขึ้นรวมไปถึงผลผลิตภาคอุตสาหกรรมพืชผลทางการเกษตร

คำว่า “โด่ยเม้ย” เป็นภาษาเวียดนามแปลว่าบูรณะหรือดำเนินการใหม่ เป็นนโยบายเศรษฐกิจของเวียดนามที่เสนอโดยเหวียนวันลิงห์ด้วยการเน้นตลาดเสรี แต่ใช้ระบบการเมืองแบบสังคมนิยมนโยบายนี้ได้เสนอในที่ประชุมสภาแห่งชาติครั้งที่ 6 ค.ศ.1986 และครั้งที่ 7 ค.ศ.1991 การเสนอนโยบายนี้เกิดจากความล้มเหลวของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามที่ไม่สามารถทำให้เศรษฐกิจของเวียดนามดีขึ้น นโยบายนี้มีจุดที่ต่างจากเปเรสตรอยกาของสหภาพโซเวียตในประเด็นการปรับโครงสร้างใหม่เป็นสิ่งที่ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์เห็นว่าเป็นการทำลายบทบาทของพรรคทำให้กลุ่มอนุรักษนิยมเปิดกว้างทางเศรษฐกิจอย่างระมัดระวังทำให้การดำเนินการตามนโยบายโดยเม้ยเกิดขึ้นอย่างช้าๆ (ไมเคิล ลีเฟอร์, 2548 : 277) นโยบายโดยเม้ยที่เป็นรูปธรรมนั้นปรากฏอยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 4 (ค.ศ. 1986 – 1990) โดยเป็นการวางแผนโดยรัฐ มุ่งเน้นการผลิตในภาคเกษตรกรรมและการส่งเสริมอุตสาหกรรมที่เป็นกิจการของรัฐ (State – Owned Enterprise) (วีระหวังสังจะโชค, 2556: 235) แต่มุ่งเน้นภาคเกษตรกรรมมากกว่าภาคอุตสาหกรรม มีการปรับปรุงความคิดสังคมนิยมให้เป็นเพียงการเมืองเพื่อไม่ให้เป็นอุปสรรคต่อระบบเศรษฐกิจที่ใช้กลไกตลาด มีการขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ใช้กลไกตลาด ขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยพยายามเข้าไปอยู่ในกลุ่มความร่วมมือระดับภูมิภาคอย่าง ASEAN และเพิ่มความใส่ใจกับปัญหาการว่างงานและความยากจน การใช้มาตรการเปิดเสรีต่างๆ จึงทำให้เวียดนามพัฒนามากยิ่งขึ้นและมีนักลงทุนจากต่างชาติเข้ามาดำเนินธุรกิจมากขึ้น จนสุดท้ายระบบการผลิตแบบรวมศูนย์ล่มสลายลงจากมติวันที่ 10 เมษายน ค.ศ.1988 ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามที่ยกเลิกบทบาทของสหกรณ์ในการบริหารและดูแลผลผลิตทางการเกษตรและการล่มสลายของระบบนารวมได้ทำให้รัฐบาลยอมรับตามความคิดทุนนิยมว่า “ครอบครัว” คือหน่วยพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เล็กที่สุดใน

สังคม จำนวนนารวมจึงลดลงอย่างมาก (วีระ หวังสัจจะโชค, 2556: 235) ผลของการนำความคิดเสรีนิยมใหม่มาใช้กับนโยบายของรัฐที่เกิดขึ้น คือ ในปี ค.ศ. 1989 การผลิตข้าวในเวียดนามมีส่วนเกินเพียงพอที่จะทำการส่งออกไปสู่ตลาดต่างประเทศเป็นครั้งแรก และการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในช่วงปี ค.ศ. 1989 – 1990 สูงถึงร้อยละ 4.5 (ศิวพร ชัยประสิทธิ์กุล, 2549: 209) และเพิ่มสูงขึ้นมากในอัตราร้อยละ 8 – 9 ในช่วงปี ค.ศ. 1991 – 1995 (วีระ หวังสัจจะโชค, 2556 : 235)

นอกจากนี้ในช่วงกลางปี ค.ศ. 1990 เวียดนามเริ่มดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศในแนวทางใหม่ผู้นำระดับสูงของเวียดนามแอบไปจีนอย่างลับๆ เพื่อฟื้นฟูความสัมพันธ์กับปักกิ่งกระทั่งต่อมาในเดือนกันยายน ค.ศ. 1990 ได้มีการลงนามในแผนการของสหประชาชาติที่จะให้มีการจัดตั้งสภาแห่งชาติสูงสุดขึ้นรวมทั้งการหยุดยิงและการยุติความช่วยเหลือทางทหารจากต่างชาติต่อเขมรฝ่ายต่างๆ เมื่อเวียดนามยอมถอนกำลังออกจากกัมพูชารวมทั้งการที่เวียดนามยอมเปิดเผยบัญชีรายชื่อทหารอเมริกันทั้งหมดที่สูญหายไป ในสงครามเวียดนามได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับสหรัฐอเมริกาดีขึ้นตามมา จึงช่วยเสริมสร้างบรรยากาศในการลงทุนที่เวียดนามมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันเวียดนามเน้นนโยบายสร้างความสัมพันธ์กับต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง ในรูปแบบของการแลกเปลี่ยน การเยือนของผู้นำพรรค ผู้นำรัฐ และผู้นำรัฐบาล (ศิวพร ชัยประสิทธิ์กุล, 2549 : 209) เช่น การเยือนมาเลเซียและสิงคโปร์ของประธานาธิบดี การเยือนสหภาพยุโรปของนายกรัฐมนตรีการเข้าร่วมประชุมเอเชีย – ยุโรปครั้งที่ 2 (ASEM-II) และมีผู้นำต่างประเทศไปเยือนเวียดนามหลายประเทศเช่นกัน และเวียดนามได้เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ณ กรุงฮานอยในเดือนธันวาคม ค.ศ. 1998 เพื่อแสดงให้เห็นว่าเวียดนามเป็นสมาชิกที่ดีของประชาคมโลก จึงปรากฏให้เห็นตามมาว่าบริษัทของเอเชียและยุโรปต่างพากันเข้าไปในเวียดนามเพื่อแสวงหาโอกาสในการลงทุนทั้งฮานอยและโฮจิมินห์ซิตี้จนกลายเป็นเมืองที่เจริญขึ้นอย่างรวดเร็วโรงแรมต่างๆ ได้รับการบูรณะสายการบินนานาชาติที่บินสู่เวียดนามเพิ่มจำนวนขึ้น

นอกจากนี้ผลการประชุมสมัชชาแห่งชาติ ครั้งที่ 8 (ธัญญาทิพย์ ศรีพินา, 2541: 61) ในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1996 และครั้งที่ 9 (สีดา สอนศรี และคณะ, 2542 : 519) ในเดือนเมษายน ค.ศ.2001 พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามยังคงยึดมั่นในหลักการพัฒนาด้วยวิธีการเดิม เพราะยังเชื่อมั่นว่า ระบบเศรษฐกิจการตลาดนำโดยรัฐตามแนวทางสังคมนิยมยังถือว่าเป็นหลักการที่สามารถนำมาปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จได้ จึงยังคงเน้นถึงการสร้างสังคมนิยม เอกราช และการพึ่งพาตนเอง โดยนำระบบเศรษฐกิจการตลาดเข้ามาผสมผสานตามแนวทางสังคมนิยม และภายใต้การนำของรัฐต่อไป ซึ่งปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจของเวียดนามมาโดยตลอดตราจนปัจจุบัน

ด้วยเหตุนี้จึงกล่าวได้ว่า นับตั้งแต่ ค.ศ.1986 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน เวียดนามได้ก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการปฏิรูปอย่างแท้จริง และผลลัพธ์จากการแปลงนโยบายโดยเมื่อยไปปฏิบัติที่เริ่มขึ้นตั้งแต่ ค.ศ.1986 จวบจนปัจจุบัน ได้สะท้อนให้เห็นว่า พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามมีบทบาทในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจอย่างมากและที่สำคัญคือเป็นผู้กำหนดนโยบายต่างๆ ทางเศรษฐกิจ (เขียน วิริยะ วิทย์. 2542 : 92) ซึ่งถือเป็นแนวทางที่รัฐบาลเวียดนามภายใต้การกำกับของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามเชื่อมั่นว่า ระบบเศรษฐกิจการตลาดตามแนวทางสังคมนิยม หรือการประยุกต์ใช้แนวคิดแบบทุนนิยมภายใต้โครงสร้างทางการเมืองแบบสังคมนิยมนั้นสามารถนำพาเวียดนามก้าวไปสู่ความเป็นประเทศที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้ ทั้งนี้โดยเมื่อยมีเป้าหมายหรือจุดประสงค์เบื้องต้นหลายประการ อาทิ

ประการแรก การกำหนดโครงสร้างเศรษฐกิจจะให้ความสำคัญต่อภาคเกษตรกรรมอุตสาหกรรม หรือภาคการบริการ เน้นพัฒนาที่ภาคเหนือหรือภาคใต้ ในเมืองหรือในชนบท หรือจะเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมตามระดับฐานะในการพัฒนาหรือเลือกส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีระดับสูง เป็นต้น

ประการที่สอง การกำหนดนโยบายการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ

ประการที่สาม การกำหนดนโยบายด้านการลงทุนในด้านการป้องกันประเทศ

ประการที่สี่ การกำหนดนโยบายว่าจะส่งเสริมอุตสาหกรรมหนักหรืออุตสาหกรรมเบา จะเน้นการผลิตเพื่อจำหน่ายหรือเพื่อการบริโภค

ประการที่ห้า การกำหนดนโยบายด้านการเงินการคลัง

ประการที่หก การกำหนดนโยบายด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ประการที่เจ็ด การกำหนดนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม

ประการที่แปด การกำหนดนโยบายด้านการค้าต่างประเทศว่าจะเปิดตลาดการค้ามากหรือน้อยเพียงใด โดยเฉพาะในเรื่องของการห้ามนำเข้า หรือ การส่งออกสินค้าบางประเภทหรือบางจำพวก การกำหนดโควต้า การกำหนดกำแพงภาษี เป็นต้น

ดังนั้นนโยบายของรัฐบาลเวียดนามที่กำหนดออกมาในต้นทศวรรษ 1990 จึงเน้นความเข้มแข็งของเศรษฐกิจภาครัฐ เน้นอุตสาหกรรมหนักน้อยลง ส่งเสริมเศรษฐกิจแบบรวมกลุ่ม และการส่งเสริมการผลิตเพื่อการส่งออก โดยเฉพาะสินค้าจากภาคเกษตรกรรม ซึ่งหมายถึงข้าวเป็นสินค้าหลักและเมื่อพิจารณาจากนโยบายโดยเฉลี่ยในภาพรวม ช่วงหลังปี ค.ศ. 1986 สะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลเวียดนามพยายามแสดงบทบาทในการปฏิรูปเศรษฐกิจด้วยการกำหนดแนวทางการพัฒนาแบบทุนนิยมมากขึ้น หากแต่เป็นทุนนิยมที่ถูกจำกัดขอบเขตการโดยรัฐในเรื่องที่สำคัญๆ เช่น กรณีการควบคุมการเปิดและดำเนินการงานการเงินของธนาคารพาณิชย์ต่างๆ โดยที่รัฐหวังให้ธนาคารเป็นกลไกกลางในการผลักดันการพัฒนาหรือกระตุ้นเศรษฐกิจ ในขณะที่รัฐนั้นก็เปิดกว้างให้ภาคเอกชนทั้งภายในและภายนอกประเทศสามารถเข้ามาดำเนินการการค้าการลงทุนมากขึ้น(ศรีประภา เพชรมีศรี, 2542 : 25 - 26) จึงพบว่ารัฐบาลเวียดนามและกลไกการเมืองภายในพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามนั้นยอมรับการปฏิรูปในหลายๆ เรื่อง อาทิ

- การปฏิรูปการเกษตรในชนบท จากระบบนาธรรมเดิมให้เป็นแบบเสรีมากขึ้นด้วยการให้เกษตรกรแต่ละครัวเรือนมีสิทธิในการกำหนดการผลิตได้ระดับหนึ่งและมีสิทธิใช้ประโยชน์จากที่ดินได้ในระยะยาวมากขึ้น
- การยอมรับกลไกราคาที่เสรีมากขึ้น ด้วยการยกเลิกการควบคุมราคาสำหรับสินค้าเกือบทุกประเภทและให้กลไกตลาดเป็นตัวกำหนดราคาสินค้า
- การปล่อยให้เกิดอัตราแลกเปลี่ยนเงินเป็นแบบลอยตัว จนพบว่าอัตราแลกเปลี่ยนเดิมที่มีสองราคาเหลือเพียงมาตราเดียว กล่าวคือ อัตราแลกเปลี่ยนที่เป็นทางการกับของภูมุนั้นไม่แตกต่างกับในตลาดมืดมากนัก
- การปฏิรูปอัตราดอกเบี้ยให้ใกล้เคียงกับความเป็นจริงมากขึ้น ซึ่งถือว่ารัฐยอมรับการกลไกตามหลักการทุนนิยม
- การปฏิรูปทางการคลัง ด้วยการลดการอุดหนุน (Subsidy) รัฐวิสาหกิจที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ไปพร้อมๆ กับการลดค่าใช้จ่ายของกองทัพ มีการปรับปรุงประสิทธิภาพของภาครัฐ ไปพร้อมๆ กับการปรับระบบภาษีใหม่
- การส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจ เนื่องจากรัฐนั้นใช้นโยบายกระตุ้นภาคเอกชนด้วยการออกกฎหมายการจัดตั้งบริษัทและวิสาหกิจเอกชน รวมทั้งการปล่อยเงินกู้ที่มีเงื่อนไขผ่อนปรนกับธุรกิจเอกชนขนาดเล็ก
- การเปิดรับนักลงทุนจากต่างประเทศ ด้วยการออกกฎหมายการลงทุน ซึ่งมีการแก้ไขอยู่หลายครั้ง เพื่อสนองตอบต่อการเปิดสู่ทางการลงทุนที่แท้จริง โดยให้เอกชนต่างประเทศเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจเวียดนามมากขึ้น
- การปรับค่าใช้จ่ายทางสังคม ด้วยการยกเลิกการให้บริการฟรีในเรื่อง

การบริการทางสังคม และริเริ่มโครงการต่างๆ เพื่อรองรับปัญหาการว่างงานที่เกิดขึ้นจากการปฏิรูปเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ผลกระทบที่เกิดขึ้นในช่วงการดำเนินนโยบายโดยเมียนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1986 จวบจนปัจจุบันก็คือ แม้ว่าการปฏิรูปประเทศของเวียดนามนั้นมีความหมายทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง แต่ก็ดูเหมือนว่าการปฏิรูปที่เกิดขึ้นทั้งสามด้านนั้น การปฏิรูปทางด้านเศรษฐกิจมีความก้าวหน้ามากที่สุดและพรรคคอมมิวนิสต์เองก็ให้ความสนใจมากที่สุด ในขณะที่การปฏิรูปทางการเมืองสังคมดำเนินไปอย่างล่าช้า สาเหตุสำคัญก็มาจากความหวาดระแวงภายในพรรคที่เกรงว่า การปฏิรูปทางการเมืองจะเป็นไปในแนวทางเดียวกับเศรษฐกิจ ด้วยการลดการควบคุมจากส่วนกลางและการให้เสรีภาพทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้น (สุด จอนเจดลิน, 2550) ซึ่งย่อมสะท้อนถึงการสูญเสียอำนาจทางการเมืองของกลุ่มชนชั้นนำทางการเมืองฝ่ายอนุรักษ์หรือฝ่ายสังคมนิยมไป ปัญหาดังกล่าวจึงพยายามคลี่คลายด้วยการประนีประนอมทางการเมืองของชนชั้นนำทั้งจากฝ่ายอนุรักษ์นิยมที่เน้นแนวทางสังคมนิยมกับฝ่ายปฏิรูปที่ยอมรับหลักการทุนนิยมมาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาระบบเศรษฐกิจอยู่เป็นระยะๆ ผลของการประนีประนอมที่เกิดขึ้นทำให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามต้องการเห็นการพัฒนาเวียดนามหรือความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ผ่านการขยายการลงทุนของต่างประเทศในเวียดนาม การลดการควบคุมทางเศรษฐกิจแต่ยังคงได้รับการกำกับจากส่วนกลาง ซึ่งส่งผลให้การพัฒนาทางเศรษฐกิจทั้งด้านการเกษตร การพาณิชย์ การอุตสาหกรรม และการลงทุนจากต่างประเทศในเวียดนามช่วงสองทศวรรษสุดท้ายก่อนสิ้นปี ค.ศ. 2000 เติบโตขึ้นมา

อย่างไรก็ตาม ผลลัพธ์จากการแปลงนโยบายการพัฒนาดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติสามารถสรุปประเด็นต่างๆ ที่สำคัญพอสังเขปได้ดังนี้ (สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ, 2551)

ประการแรก เน้นการสร้างรัฐสังคมนิยมของประชาชน ที่ยึดมั่นในวินัยของสังคม บนหลักการประชาธิปไตยแบบรวมศูนย์ในองค์กรและการดำเนินการของรัฐ โครงสร้างทางการเมืองการปกครองจึงเป็นไปตามระบอบสังคมนิยม ยึด

นโยบายของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามและแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ ภายใต้การนำของรัฐบาลเวียดนาม โดยมีระบอบราชการเป็นกลไกในการดำเนินการ

ประการที่สอง แม้การปฏิรูปทางเศรษฐกิจจะสามารถเกิดขึ้นและได้รับการดำเนินการอย่างจริงจังก็ตาม แต่การกำหนดนโยบายโดยเมื่อยนี้ก็เกิดขึ้นบนฐานความขัดแย้งระหว่างชนชั้นนายทุนรักษากับสายก้าวหน้า ซึ่งหมายถึงกลุ่มที่ไม่เห็นด้วยกับการกำหนดนโยบายเพราะกลัวสูญเสียเสถียรภาพการพัฒนาบนหลักการปกครองและการบริหารเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมกับฝ่ายที่สนับสนุนเพราะเล็งเห็นว่าหลักการสังคมนิยมล้มเหลวในทางปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องเอาแนวคิดระบบตลาดเข้ามาเป็นทางเลือก ซึ่งทั้งสองฝ่ายก็จับปัญหาหลงด้วยการประนีประนอม

ประการที่สามนโยบายการปฏิรูปตั้งแต่ ค.ศ. 1986 หรือนโยบายโดยเมื่อยเป็นการเปลี่ยนผ่านจากระบบเศรษฐกิจแบบวางแผนจากส่วนกลางที่ยึดแนวทางสังคมนิยมมาเป็นระบบเศรษฐกิจแบบตลาด โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิรูปได้ในระดับหนึ่ง และดำเนินนโยบายเปิดประเทศโดยส่งเสริมความร่วมมือและความสัมพันธ์เพื่อสันติภาพ เอกอกราช และการพัฒนากับทุกประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศตะวันตก และการเข้าร่วมกับองค์การระหว่างประเทศ

ประการที่สี่ จากภาพรวมของนโยบายและแผนการปฏิรูป รัฐยังมีบทบาทนำในการดำเนินการปฏิรูปมาโดยตลอดโดยมีเป้าหมายสำคัญๆ ได้แก่ ความพยายามในการพัฒนาเศรษฐกิจภาคเกษตรกรรมและภาคชนบททั้งในมิติโครงสร้างการคมนาคมพื้นฐาน เทคโนโลยีการผลิต และการเพิ่มคุณภาพชีวิตของประชาชน ความพยายามในการส่งเสริมการลงทุนของต่างประเทศและการขยายตลาดการค้าทั้งในและต่างประเทศ ความพยายามปรับระบบการเงินการคลังของภาครัฐให้มีเสถียรภาพ โดยลดปัญหาเงินเฟ้อ และสร้างอัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินทองให้มีเสถียรภาพ และความพยายามในการขจัดปัญหาความยากจนของคนเวียดนาม ลดความแตกต่างทางด้านรายได้ระหว่างพื้นที่ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจกับพื้นที่เกษตรกรรมที่ห่างไกลความเจริญ ด้วยการพัฒนาทางการศึกษา การสาธารณสุข และวัฒนธรรมของเวียดนาม

ประการที่ห้า เวียดนามยังคงพร้อมรับความช่วยเหลือจากนานาชาติและองค์การระหว่างประเทศ แม้รัฐบาลเวียดนามจะพยายามปฏิรูประบบเศรษฐกิจด้วยการพึ่งพิงตนเองให้มากที่สุดก็ตาม แต่เวียดนามยังคงต้องการความช่วยเหลือทางด้านการเงิน เทคโนโลยีและสิทธิพิเศษทางการค้า เพื่อใช้เป็นช่องทางในการเพิ่มระดับผลิตภัณท์มวลรวมประชาชาติให้สูงขึ้น

ประการที่หก เวียดนามพยายามพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นประเทศผู้ส่งออกมากขึ้นทั้งในด้านสินค้าเกษตรกรรม โดยเฉพาะข้าวซึ่งถือเป็นผลผลิตทางการเกษตรที่สามารถผลิตได้มากเพียงพอต่อการส่งออก และด้านอุตสาหกรรม ที่พยายามสร้างเวียดนามให้เป็นศูนย์กลางหรือฐานการผลิตทางการผลิตสินค้าอิเล็กทรอนิกส์ และสินค้าทางด้านเทคโนโลยีอื่นๆ

ประการที่เจ็ด การปฏิรูปทางเศรษฐกิจได้จุดประกายต่อการปฏิรูปในภาคส่วนอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น มีการปฏิรูปกฎหมาย ระเบียบ และขั้นตอนดำเนินการต่างๆ ให้เอื้อต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจ มีการปฏิรูปทางการศึกษาเพื่อสร้างทรัพยากรมนุษย์ให้พร้อมรับการสร้างฐานการผลิตทางด้านอุตสาหกรรมภายในประเทศ มีการปฏิรูปทางด้านสถาบันการเงินต่างๆ โดยเฉพาะธนาคารที่พยายามให้ธนาคารพาณิชย์พร้อมเป็นฐานในการส่งเสริมการลงทุนในประเทศ รวมถึงการปฏิรูประบบราชการให้เกิดความคล่องตัวต่อการดำเนินการของภาคเอกชน ซึ่งการปกครองในระดับรองจากส่วนกลาง โดยเฉพาะในระดับจังหวัด จึงได้รับการกระจายอำนาจมากขึ้น แต่ก็ยังถูกกำกับและควบคุมในเรื่องที่สำคัญๆ และเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง

จากข้างต้นสะท้อนให้เห็นว่าเวียดนามมีการพัฒนาแบบรัฐนำ หรือกล่าวได้ว่าพรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามมีบทบาทนำในการพัฒนาผ่านรัฐบาลและระบบราชการ ซึ่งนโยบายโดยนัยเป็นสัญลักษณ์ของการปรับระบบการพัฒนาในแบบตลาดหรือแบบทุนนิยมภายใต้โครงสร้างทางการเมืองแบบสังคมนิยม โดยความเป็นทุนนิยมที่เกิดขึ้นเป็นทุนนิยมที่ถูกจำกัดอยู่ภายใต้การดูแลของรัฐ จึงมีความ

ยืดหยุ่นมากกว่าระบบสังคมนิยมเดิมหรือการวางแผนจากส่วนกลางที่เข้มงวด
ตั้งนั้นจากแนวทางการพัฒนาที่เกิดขึ้นรัฐบาลในฐานะตัวแทนของพรรคคอมมิวนิสต์
แห่งเวียดนามจึงพยายามใช้นโยบายโดยเมื่อยมาเป็นเครื่องมือสำคัญเพื่อขจัดปัญหา
และอุปสรรคการก้าวผ่านไปสู่อสังคมนิยมที่ประชาชนเวียดนามมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นใน
อนาคต

อภิปรายผล

หลังจากเวียดนามเหนือและเวียดนามใต้รวมประเทศในชื่อ “สาธารณรัฐ
สังคมนิยมเวียดนาม” ในวันที่ 2 กรกฎาคม ค.ศ.1976 บทบาทของพรรค
คอมมิวนิสต์แห่งเวียดนาม กับรัฐบาลมีความสัมพันธ์กันอย่างแนบแน่น โดยมี
โครงสร้างทางการเมืองในระบบสังคมนิยม โดยในช่วงหลังการรวมประเทศในปี
ค.ศ.1975 – 1985 รัฐบาลเวียดนามต้องเผชิญปัญหาทางเศรษฐกิจ การเมือง และ
สังคม ที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ จนกระทั่งถึงการประชุมครั้งที่ 6 ในปี
ค.ศ.1986 เวียดนามจึงได้เจริญรอยตามนโยบายกลาสนอสต์และเปรสตรอยก้าของ
สหภาพโซเวียตโดยพรรคตัดสินใจที่จะดำเนินโครงการปฏิรูปเศรษฐกิจสังคมนิยม
ประเทศอย่างขนานใหญ่ที่เรียกว่า “โดยเม้ย (Doi Moi)” โดยผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจาก
การดำเนินนโยบายดังกล่าวทำให้เวียดนามมีแนวทางการพัฒนาในแบบระบบ
เศรษฐกิจการตลาดผสมแนวทางสังคมนิยม กล่าวคือยังมีโครงสร้างทางการเมือง
การปกครองแต่ในระบบเศรษฐกิจกลับเปิดช่องให้มีการค้าเสรี เพื่อให้ประชาชน
และภาคเอกชน โดยเฉพาะกลุ่มทุนภายนอกประเทศมีอิสระและโอกาสเข้ามา
ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้ง่ายขึ้น ซึ่งรัฐบาลเวียดนามภายใต้การกำกับของ
พรรคคอมมิวนิสต์แห่งเวียดนามเชื่อมั่นว่า ระบบเศรษฐกิจการตลาดตามแนวทาง
สังคมนิยม หรือการประยุกต์ใช้แนวคิดแบบทุนนิยมภายใต้โครงสร้างทางการเมือง
แบบสังคมนิยมนั้นสามารถนำพาเวียดนามก้าวไปสู่ความเป็นประเทศที่มีความ
เป็นอยู่ที่ดีขึ้นได้

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

- เขียน ชีระวิทย์. 2542. **เวียดนาม สังคม เศรษฐกิจ ความมั่นคง การเมือง และ การต่างประเทศ**. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ัญญาทิพย์ ศรีพนา. 2541. **เมื่อเวียดนามปฏิรูป**. กรุงเทพฯ: บริษัทด้านสุขภาพการพิมพ์ จำกัด.
- ไมเคิล ลีเฟอร์. 2548. **พจนานุกรมการเมืองสมัยใหม่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วีระ หวังสัจจะโชค. 2556. “เสรีนิยมใหม่กับการลดบทบาทของรัฐด้านนโยบาย ข้าว: ศึกษากรณีการเปลี่ยนแปลงนโยบายพรีเอมิยมข้าวของไทยและ นโยบายนารวมของเวียดนาม”. **วารสารสังคมศาสตร์**. 43(2) (กรกฎาคม – ธันวาคม 2556)
- คิพร ชัยประสิทธิ์กุล. 2549. **ประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยสังเขป**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ศรีประภา เพชรมีศรี. 2542. **การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองเวียดนาม**. กรุงเทพฯ: คบไฟ.
- สุด จอนเจดสิน. 2550. **ประวัติศาสตร์เวียดนาม ตั้งแต่สมัยอาณาจักรฝรังเศส ถึงปัจจุบัน**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิตา สอนศรี และคณะ. 2542. **เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: การเมือง เศรษฐกิจและ การต่างประเทศหลังวิกฤตเศรษฐกิจ 2540 – 2550**. กรุงเทพฯ : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ. 2551. **ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของ ไทยกับเวียดนาม 2551 –2554**. กรุงเทพฯ: บริษัท วิสาร์ด จำกัด
- Kerkvliet, Benedict. 2005. **The Power of Everyday Politics: How Vietnamese Peasants Transformed National Policy**. Ithaca: Cornell University Press.